

ТРИБУНА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

УДК 349.6

Карачарова В.А.
магістр Харківського
економіко-правового
університету

Сучасний стан правового забезпечення використання земель лісгосподарського призначення

Анотація

Стаття присвячена актуальним питанням сучасного стану правового забезпечення використання земель лісгосподарського призначення. Розглядаються правові аспекти використання земель лісгосподарського призначення та співвідношення з нормами земельного законодавства.

Ключові слова: землі лісгосподарського призначення, земельна ділянка, лісові ресурси, земельні лісові ділянки.

Аннотация

Статья посвящена актуальным вопросам современного состояния юридического обеспечения использования земель лесохозяйственного назначения. Рассматриваются правовые аспекты использования земель лесохозяйственного назначения и их соотношение с нормами земельного законодательства.

Ключевые слова: земли лесохозяйственного назначения, земельный участок, лесные ресурсы, земельные лесные участки.

Annotation

The article is devoted the pressing questions of the modern standing of the legal providing of the use of earths of the forest setting. The legal aspects of the use of earths of the forest setting and their correlation are examined with the norms of the landed legislation

Keywords: earths of the forest and economic setting, lot land, forest resources, lot forest lands

Перетворення в структурі земельних відносин в Україні у зв'язку з проведенням земельної р зумовило перегляд відносин правового регулювання використання земель лісгосподарського призначення. Важливе значення мають співвідношення норм лісового та земельного законодавства. Це зумовлено тим, що земельні

та лісові ресурси відносяться до природних ресурсів, лісові ресурси невідновні із земельними ресурсами.

Що ж стосується правових аспектів, то слід зазначити, що чинний Лісовий кодекс України [1] (далі – ЛК України) був прийнятий 21 січня 1994 р. і він був «адаптований» під положення Земельного кодексу України від 13 березня 1992 р. [2]. Тому з прийняттям 25 жовтня 2001 р. та введення в дію 1 січня 2002 року Земельного кодексу України (далі – ЗК України [3]) нагальної потреби оновлення потребують норми чинного лісового законодавства. В окремих випадках, а саме: питання використання земель лісгосподарського призначення їх власниками та лісокористувачами, відносини власності та управлінські функції не відповідають нормам земельного та екологічного законодавства. Зазначені аспекти повинні бути врегульовані за допомогою, по-перше, розуміння того, що земельні та лісові ресурси, це не лише природні об'єкти, а й об'єкти цивільно-правових відносин; по-друге, на власників земель лісгосподарського призначення та користувачів мають бути встановлені жорсткі обмеження та вимоги щодо їх належного (ефективного) використання, охорони та відтворення і, по-третє, систематизація, а надалі й уніфікація положень державного земельного кадастру та лісового кадастру та ведення обліку лісів. З часом повинен залишитися лише державний земельний кадастр, який буде містити в собі відомості не лише про земельні ділянки, а й решту природних об'єктів, які на них знаходяться.

Комплексного предметного аналізу правового регулювання використання земель лісгосподарського призначення в Україні не проводилося. На сьогоднішній день окремим аспектам використання земель лісгосподарського призначення їх охорони та відтворення присвячені таких праці вчених як: В.І. Андрейцев, А.П. Гетьман, І.О. Іконіцька, І.І. Каракаш, М.І. Краснов, П.Ф. Кулинич, В. В. Носік, О.О. Погрібний, В.І. Семчик, Н.І. Титова, М.В. Шульга, В.В.Янчук, В.З. Янчук та ін.

Особлива економічна і соціальна роль земель лісгосподарського призначення зумовлена їх унікальним природними фактором та правовим режимом. Головний із них – здатність лісгосподарської діяльності, відповідно до розділу V ЛК України [1] і виробництво через спеціальне лісокористування, відповідно до глави 13 ЛК України [1].

Разом з тим, проблемними залишаються питання використання земель лісогосподарського призначення і неоднозначним є їх правовий режим та недосконалість законодавства, яке його регулює.

У першу чергу необхідно відзначити, що правовий режим таких земель визначається одночасно двома кодексами Земельним та Лісовим. У цих Кодексах існує певна термінологічна неузгодженість у визначенні понять «земельні ділянки лісогосподарського призначення», що ускладнює можливість визначення цих земельних ділянок як об'єктів права власності чи користування.

Так, згідно зі ст. 55 ЗК України [3] до земель лісогосподарського призначення належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства. У ч. 1 ст. 5 ЛК України [1] дано ширше визначення поняття «землі лісогосподарського призначення як лісові землі, на яких розташовані лісові ділянки, та нелісові землі, зайняті сільськогосподарськими угіддями, водами й болотами, спорудами, комунікаціями, малопродуктивними землями тощо, які надані в установленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства». Крім того ЛК України визначає земельні лісові ділянки як земельні ділянки лісового фонду України з визначеними межами, які надаються або вилучаються у землекористувача чи власника земельної ділянки для ведення лісового господарства або інших суспільних потреб відповідно до земельного законодавства. Лісовий фонд – це усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них. У свою чергу, нелісові землі – це ділянки, зайняті сільськогосподарськими угіддями, водами й болотами, спорудами, комунікаціями, малопродуктивними землями тощо, які надані в установленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства.

Враховуючи таку різноманітність земель, які відповідно до вказаних норм ЛК України та ЗК України можуть входити до категорії земель лісогосподарського призначення, віднести конкретну земельну ділянку до цієї категорії можливо лише при дослідженні матеріалів лісовпорядкування, планово-картографічних матеріалів земельної ділянки з описом меж та експлікацією угідь і аерофотозйомкою.

Ще одним проблемним питанням, яке може виникнути при дослідженні правового режиму земель лісогосподарського призначення, є питання визначення власника і користувача таких земельних ділянок. Відповідно до ч. 2 ст. 56 ЗК України [3] землі лісогосподарського призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. При чому, громадянам та юридичним особам за рішенням органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади можуть безоплатно або за плату передаватися у власність замкнені земельні ділянки лісогосподарського призначення загальною площею до 5 гектарів у складі угідь фермерських та інших господарств. Згідно з ч. 2 ст. 79 ЗК України [3] право власності на земельну ділянку поширюється у її межах на поверхневий (грунтовий) шар, а також на водні об'єкти, ліси і багаторічні насадження, які на ній знаходяться. Аналогічні положення містяться і в ст. 12 та 13 ЛК України [1]. З положень зазначених статей випливає, що власник земельної ділянки одночасно є власником лісу, який на ній знаходиться.

Складніша ситуація у даному випадку із землекористуванням та лісокористуванням. Так, відповідно до ст. 57 ЗК України [3] (в редакції до 8 лютого 2006 року), земельні ділянки лісового фонду могли надаватися у постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісогосподарським підприємствам, а на умовах оренди – іншим підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані лісогосподарські підрозділи, для ведення лісового господарства, спеціального використання лісових ресурсів і для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт тощо. У 2006 році Законом України «Про внесення змін до Лісового кодексу України» [4] до ЗК України та ЛК України було внесено зміни. Згідно з цими змінами до ст. 57 ЗК України [3] земельні ділянки лісогосподарського призначення можуть надаватися лише у постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісогосподарським підприємствам, іншим державним і комунальним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані підрозділи, для ведення лісового господарства. На відміну від землекористування, згідно зі ст. 16-18 ЛК України [1] право користування лісами може бути постійним і тимчасовим. Право постійного користування лісами набувається спеціалізованими державними лі-

согосподарськими підприємствами, іншими державними підприємствами, установами та організаціями, у яких створено спеціалізовані лісогосподарські підрозділи. Суб'єктами правовідносин тимчасового користування лісами можуть бути власники лісів або уповноважені ними особи, підприємства, установи, організації, громадяни України, іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи. Право тимчасового користування є довгостроковим – від 1 до 50 років і, короткостроковим – терміном до 1 року. З огляду на положення вказаних статей, користувач земель лісогосподарського призначення, який набув їх, наприклад, в оренду до 2006 року, не є одночасно користувачем лісу. Крім того, якщо цей суб'єкт не є спеціалізованим лісогосподарським підприємством чи підприємством, на базі якого створені спеціальні лісогосподарські підрозділи, то в його користуванні земельні ділянки лісогосподарського призначення перебувати не можуть.

В умовах, коли згідно з чинним законодавством України складно визначити, хто є дійсним власником земель лісогосподарського призначення, і хто їх правомірно використовує, а ефективні заходи охорони таких земель взагалі відсутні, ситуація, що склалася у даній сфері лише сприяє постійним зловживанням, несанкціонованій вирубці лісу, неправомірній зміні цільового призначення.

Література

1. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. // ВВР України. – 1994. – № 17. – Ст. 99.
2. Земельний кодекс України від 18 грудня 1990 р. // ВВР УРСР. – 2001. – № 10. – Ст. 98.
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // ВВР України. – 2001. – № 3-4. – Ст. 27.
4. Про внесення змін до Лісового кодексу України: закон України від 8 лютого 2006 р. // ВВР України. – 2006. – № 21. – Ст. 170.